

Ulkoasiainministeriö
Oikeudellinen osasto
Ihmisoikeustuomioistuin- ja sopimusasioiden yksikkö (OIK-31)
PL 176
00161 Helsinki

Ulkoasiainministeriön lausuntopyyntö 2.2.2007, HEL6098-11

YK; Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW); Suomen kuudes määräaikaisraportti

Seksialan Liitto SALLI ry:n puolesta esitän seuraavien näkökohtien ottamista huomioon valmisteltaessa Suomen kuudetta määräaikaisraporttia koskien YK:n CEDAW-sopimusta (Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus).

Naisiin kohdistuva väkivalta ja rikoksen uhrin tukeminen

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn on viime vuosina kiinnitetty paljon huomiota. Myös väkivallan uhrien asemaa on parannettu. Toimenpiteistä ei kuitenkaan ole ollut apua väkivallan tai muiden rikosten uhriksi joutuneille seksityötä tekeville naisille.

Prostituutioon liittyviä rikoslain säännöksiä on tiukennettu: vuonna 2004 parituksen osalta ja vuonna 2006 seksuaalipalvelujen ostamisen osalta. Parituksesta voidaan nyt tuomita aikaisempaa ankarampia rangaistuksia, kun rikoslakiin lisättiin parituksen törkeä tekemuoto. Seksuaalipalvelujen ostaminen on tehty rangaistavaksi niissä tapauksissa, joissa palveluntarjoaja on parituksen tai ihmiskaupan kohteena.

Nämä lakimuutokset eivät kuitenkaan ole millään tavalla parantaneet prostituoituina toimivien tai toimineiden naisten asemaa tai oikeusturvaa. Ne eivät myöskään ole auttaneet niihin syihin ja olosuhteisiin, jotka johtavat naisten rekrytoitumiseen prostituutioon.

Kun raiskauksen tai muun väkivaltarikoksen uhrina on prostituoituina toimiva nainen, on hyvin tavallista että tuomioistuin pitää tapahtunutta raiskausta tai muuta väkivallan tekoa vähemmän vakavana kuin niissä tapauksissa, joissa uhrina on ei-prostituoitu nainen. Seksipalveluita myyvien naisten kokemusten mukaan Suomen poliisi useimmiten suhtautuu heidän tekemiinsä rikosilmoituksiin asiallisesti. Sen sijaan ongelmana näyttää olevan käräjäoikeuksien lautamiesten asenteellisuus prostituoituja kohtaan.

Kun tuomioistuimen käsiteltävänä on paritukseen tai seksuaalipalvelun ostamiseen liittyviä oikeustapauksia on ongelmana, ettei ”uhrin” asemassa oleva prostituoitu virallisesti saa rikosuhriksi kuuluvaa asemaa eikä suojelua. Rikosten uhrien suojelemiseen tähtäävät hankkeet eivät koske prostituoituja (paitsi niissä hyvin

harvoissa tapauksissa, joissa on kyse ihmiskaupan uhrista). Kun samaan aikaan prostituutioon liittyvää kriminalisointia on tiukennettu, on tämä merkinnyt (todistajiksi kutsuttujen) prostituoitujen tosiasiallisen tilanteen vaikeutumista. He eivät voi saada oikeusprosessista minkäänlaista vahingonkorvausta, hyvitystä tai suoje-
lua. Sen sijaan heihin kohdistuu painostusta sekä rikoksesta epäiltyjen että viran-
omaisten taholta.

Prostituution ehkäisyhanke

Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti vuonna 1998 kaksi viisivuotishanketta: prostituution ehkäisyprojektin ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojektin. Projektit toteutti sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes).

Prostituution ehkäisyhanke oli suunnattu yksipuolisesti prostituution asiakkaiden syyllistämiseen ja asiakkuuden kriminalisoinnin ajamiseen. Seksipalveluiden ky-
sytä esitettiin prostituution pääasiallisena syynä ja sen kriminalisoiminen ongel-
man ratkaisuna.

Hanke tuotti tiedotusmateriaalia, jossa prostituoidut esitettiin hyvin stereotyyppi-
sesti uhreina ja prostituutio suoraviivaisesti pelkkänä hyväksikäyttönä tai väkival-
tana. Projekti ei tuottanut mitään sellaista tiedotusmateriaalia, palvelua tai muuta
tuotosta, joka olisi tukenut prostituoitujen omaa voimaantumista (empowerment),
auttanut prostituoituja työskentelemään turvallisemmin, helpottanut prostituutiosta
irtautumista tai auttanut naisia löytämään muita toimeentulolähteitä. Projekti ei
myöskään tuottanut prostituutiosta tutkimustietoa, josta olisi apua prostituutioon
liittyvien ongelmien ehkäisemisessä tai vähentämisessä.

Prostituution ehkäisyhanke ei vähentänyt vastentahtoista ja muiden vaihtoehtojen
puuttumisesta johtuvaa prostituutiota. Prostituutio määriteltiin ennen kaikkea po-
liittiseksi tasa-arvokysymykseksi. Prostituutioon rekrytoituvien ja prostituutiosta
toimivien naisten käytännön ongelmia ei kohdattu.

Syrjivä mainonta

Paritusta koskevaa kriminalisointia tiukennettaessa laajennettiin parituksen määri-
telmää siten, että myös prostituutiopalveluiden mainostamisesta voidaan rangais-
ta. Lisäksi julkisuudessa käyty prostituution vastainen kampanjointi kohdistui sek-
si-ilmoituksia julkaisseita lehtiä vastaan.

Tämän seurauksena prostituoituna toimivan tai prostituoiduksi epäillyn naisen on
käytännössä mahdotonta saada julkaistua minkäänlaista ilmoitusta missään leh-
dessä. Itsenäisesti toimivan prostituoidun kontakti-ilmoituksia ei enää julkaista,
vaikka kyseessä olisi täysin asiallinen ja neutraali lehti-ilmoitus.

Puhelinseksiä tarjoavien yritysten ilmoituksia sen sijaan julkaistaan edelleen mo-
nissa lehdissä. Naisen käyttäminen seksiobjektina mainoksissa on edelleen sallit-
tua ja hyvin tavallista. Sen sijaan seksuaalisesti itsenäisesti (subjektina) toimivaa
naista ei hyväksytä kaupallisissa ilmoituksissa.

Seksuaalinen kuvasto ja eroottisten viestien käyttäminen ovat tuottavaa bisnestä,
mutta ne ovat ainoastaan yritysten käytettävissä. Yritysten sallitaan käyttää sel-

laista eroottista mainontaa, jota yksittäinen naispuolinen ammatinharjoittaja ei voi käyttää.

Parituskriminalisoinnin tiukentaminen ei kuitenkaan lopettanut prostituution mainontaa, vaan se johti siihen, että prostituoitujen itsenäisenkin ilmoittelu tulkitaan laittomaksi toiminnaksi, sillä prostituutioilmoitusten julkaisemista pidetään uuden lain mukaan parituksena. Vaikka prostituoitu ei syyllisty rikokseen omia palveluitaan mainostaessaan, niin käytännössä prostituoidun itsenäiset toimintamahdollisuudet ovat aikaisempaa heikommät.

Parituksen määritelmän laajentaminen on johtanut siihen, että mainonta on entistä syrjivämpi väline. Naisten itsenäiset mahdollisuudet käyttää mainontaa oman elinkeinonsa edistämiseen ovat aikaisempaa rajoitetumpia.

Stereotyyppiset sukupuoliroolit

Stereotyyppisten, kahlitsevien sukupuoliroolien purkamisessa on edistytty myönteisellä tavalla. Eräissä kysymyksissä tasa-arvotyö ja stereotyyppien vastustaminen on kuitenkin tapahtunut niin yksioikoisella tavalla, että seurauksena on tosiasiassa ollut stereotyyppien vahvistuminen eikä niiden purkaminen. Tämä ongelma on ollut nähtävissä erityisesti seksikäyttäjymiseen liittyvissä kysymyksissä.

Tasa-arvon nimissä esitettyjä mutta stereotyyppisiä sukupuolirooleja vahvistavia ilmiöitä ovat olleet esimerkiksi:

- Prostituution vastustamisen keskeisenä perusteluna ollut väite, jonka mukaan kukaan nainen ei vapaaehtoisesti toimi prostituoituna.
- Pornografian ja eroottista kuvastoa käyttävän mainonnan syyttäminen epätasa-arvoiseksi ja esineellistäväksi.

Tällaiset tasa-arvokeskustelun väitteet perustuvat oletukselle, että seksuaalisesti toimiva tai esiintyvä nainen on määritelmällisesti aina pelkkä objekti ja uhri. Naisen (liian aktiivista) seksikäyttäjymistä tai eroottista poseerausta ei suostuta näkemään naisen omana aktiivisena toimintana vaan se tulkitaan alistumiseksi epätasa-arvoisiin sukupuoliroolimalleihin.

Tasa-arvon nimissä tapahtuva kaupallisen seksin yksioikoinen tuomitseminen on ongelma, koska siitä välittyy ihmisille hyvin ristiriitaisia seksiä normittavia viestejä: toista ei saa nähdä seksuaalisen halun kohteena, eikä saa alistua toisen seksiohjektiiksi, mutta toisaalta seksi on tärkeä osa parisuhdetta ja on ihan luonnollista tuntea seksuaalista halua; seksissä molempien tulee olla tasavertaisia toimijoita, mutta liiallinen aktiivisuus on vaarallista ja esineellistävää.

Mustavalkoinen suhtautuminen seksikysymyksiin ja kaupalliseen seksiin ei palvele todellista tasa-arvoa, koska se ei anna naisille välineitä ottaa oma aktiivinen seksuaalikäyttäjyminen positiivisella tavalla hallintaansa. Miehillä se ei anna mahdollisuutta nähdä naista muuten kuin siveänä, suojelun tarpeessa olevana madonnana tai säällittävänä huorana.

Pornografiaan ja prostituutioon liittyy ongelmia, joista on tärkeä puhua. Näiden ilmiöiden yksioikoinen tuomitseminen ei kuitenkaan auta ratkaisemaan ongelmia eikä anna naisille eikä miehille välineitä tasa-arvoisempaan seksuaalisuuteen pääsemiseksi. Jotta seksikäyttäytymiseen ja kaupalliseen seksiin liittyvässä keskustelussa päästäisiin tasa-arvon kannalta eteenpäin, tarvitaan moniulotteisempaa keskustelua, jossa suhtaudutaan suvaitsevaisemmin erilaisiin seksuaalisuuden ilmenismuotoihin.

Sukupuolitaudit ja seksuaaliterveys

On erittäin huolestuttavaa, että Suomen kouluissa ei ole pidetty jatkuvasti huolta siitä, että kaikki ikäluokat saisivat riittävää seksuaalivalistusta. Asiallisen, positiivisesti kannustavan seksuaalivalistuksen puute aiheuttaa ongelmallista seksuaalikäyttäytymistä, joka näkyy toisaalta sukupuolitautilien leviämisenä ja toisaalta vaikeutena löytää tasa-arvoista, itseä ja toisia kunnioittavaa tapaa toteuttaa seksuaalisuutta.

Kun nuorten saamat käsitykset seksuaalisuudesta perustuvat toisaalta populaari-vihteeseen, mainontaan sekä pornografiaan ja toisaalta julkisessa keskustelussa esiintyvään pornovastaiseen tasa-arvopuheeseen, niin tuloksena on hämmentynyt ja ristiriitainen kuva seksuaalisuudesta.

Tasa-arvon samastaminen pornovastaisuudeksi on haitallista myös tasa-arvosta muodostuvalle käsitykselle. Myönteisen tasa-arvon edistämisen kannalta olisi oleellisen tärkeää, että tasa-arvopuhe ei näyttäytyisi pelkästään kaupallisen seksuaalisuuden vastustamisena. Tasa-arvon tulisi merkitä jokaisen ihmisen oman seksuaalisuuden kunnioittamista ja tämän viestin välittämiseksi tarvitaan enemmän positiivista, kannustavaa seksuaalivalistusta.

Lisätiedot

Tätä lausuntoa koskeviin kysymyksiin vastaa
Seksialan Liitto SALLI ry:n lakiasiain sihteeri, seksuaalineuvoja Johanna Sirkiä
puh. 040 510 2114, sähköposti: etunimi.sukunimi@salli.org

Aiheeseen liittyvää tietoa ja linkkejä löytyy Sallin verkkosivuilta:
www.salli.org/info/ JA www.salli.org/muistio/ JA www.salli.org/kanta/

Anna Kontulan v. 2005 ilmestynyt raportti Prostituutio Suomessa
www.salli.org/info/lib/kontula2005rap.pdf

Seksialan Liitto SALLI ry

Johanna Sirkiä
lakiasiain sihteeri